

บทที่ 5

บทสรุป และข้อเสนอแนะ

5.1 บทสรุป

กระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนมีแนวคิดที่แตกต่างจากกระบวนการยุติธรรมสำหรับผู้ใหญ่ คือ เน้นที่การแก้ไขฟื้นฟูมากกว่าการลงโทษ เนื่องจากยังมีเด็กและเยาวชนบางประเภทที่ยังไม่สมควรจะถูกตราหน้าว่าเป็นผู้กระทำผิดและถูกตัดออกจากสังคม เช่น ผู้ที่กระทำความผิดเป็นครั้งแรก ซึ่งเป็นความผิดที่ไม่ร้ายแรงหรือเป็นความผิดที่ได้กระทำโดยประมาท ซึ่งเด็กและเยาวชนเหล่านั้นสามารถที่จะได้รับการแก้ไขได้ให้กลับคืนสู่สังคมได้ง่าย ด้วยเหตุนี้การดำเนินคดีอาญาและการควบคุมหรือกักตัวเด็กไว้ในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กจึงควรจะนำมาใช้อย่างจำกัดเฉพาะกับเด็กและเยาวชนที่ไม่สามารถจะแก้ไขฟื้นฟูโดยการใช้อุปการะอื่นแล้วเท่านั้น ทั้งนี้เนื่องจากการดำเนินคดีอาญากับเด็กและเยาวชนจะทำให้ให้เด็กและเยาวชนเหล่านั้นต้องถูกควบคุมร่วมกับเด็กและเยาวชนในสถานพินิจซึ่งจะส่งผลให้เกิดตราบาปและนำไปสู่แนวโน้มในการกระทำความผิดที่รุนแรงยากแก่การแก้ไขฟื้นฟูตามทฤษฎีเลียนแบบนั่นเอง นอกจากนี้ ทางด้านผู้เสียหายเองหากต้องการให้มีการชดใช้ค่าเสียหายก็ต้องไปดำเนินการฟ้องร้องเรียกค่าเสียหายในทางแพ่งอีก ซึ่งต้องสิ้นเปลืองเวลา และค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดีอีกด้วย

จากการศึกษารูปแบบในการแก้ไขคดีเด็กที่กระทำความผิดด้วยการหันเหเด็กและเยาวชนเหล่านี้ออกจากกระบวนการยุติธรรมทางอาญาผู้ศึกษาเห็นว่ากระบวนการดังกล่าวไม่ว่าจะเป็นรูปแบบใดก็จะประกอบด้วยส่วนที่สำคัญสองส่วนคือ การไกล่เกลี่ยกันระหว่างผู้เสียหายกับผู้กระทำผิดและการประชุมกลุ่มครอบครัวหรือกลุ่มชุมชน ซึ่งเป็นการพูดถึงเหตุการณ์การกระทำผิดที่เกิดขึ้นและความรู้สึกของแต่ละฝ่ายต่อผลของอาชญากรรม และไม่ว่าจะเป็นการประชุมแบบใดก็ตามมักจะลงท้ายด้วยการที่ผู้กระทำความผิดได้สำนึกในการกระทำของตนโดยได้มีการขอโทษอย่างจริงใจและพร้อมที่จะแสดงความรับผิดชอบโดยการชดใช้ค่าเสียหายหรือการทำงานบริการสังคมภายใต้ข้อตกลงร่วมกัน อย่างไรก็ตามเมื่อเปรียบเทียบกระบวนการทางกฎหมายในการแก้ไขการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนในประเทศไทย และประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวแล้วจะเห็นว่ามีความเหมือนและความแตกต่างกัน ดังนี้

5.1.1 เงื่อนไขของการหันเหเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดออกจากกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

คดีที่จะนำมาแก้ไขด้วยวิธีการไกล่เกลี่ยเพื่อเป็นทางออกในการกระทำความผิดของเด็กและเยาวชนมีเงื่อนไขดังนี้

5.1.1.1 ประเภทของความผิด

ตามมาตรา 63 ของ พ.ร.บ. จัดตั้ง ฯ ได้กำหนดการกระทำความผิดของเด็กหรือเยาวชนที่สามารถนำมาไกล่เกลี่ยได้นั้นต้องเป็นการกระทำความผิดที่มีอัตราโทษจำคุกไม่เกินห้าปี ในขณะที่ มาตรา 52 ของกฎหมายว่าด้วยการปกป้องสิทธิและผลประโยชน์ของเด็กได้กำหนดไว้ว่าคดีที่ไม่ส่งให้ศาลตัดสินเป็นคดีที่ไม่มีความผิดร้ายแรง และมีบทลงโทษต่ำกว่าสามปี เห็นว่าการกำหนดประเภทโทษของคดีที่จะนำเข้าไปแก้ในกระบวนการไกล่เกลี่ยของสองประเทศกำหนดแตกต่างกันพอสมควร ซึ่งเห็นว่ากฎหมายของไทยได้ให้โอกาสในการแก้ไขการกระทำความผิดของเด็กมากกว่ากฎหมายของประเทศลาว

5.1.1.2 อายุของเด็กที่กระทำความผิด

อายุของเด็กที่กระทำความผิดตามกฎหมายอาญาของไทยมาตรา 73 และ 74 ได้บัญญัติอายุของความรับผิดชอบอาญา คือ สิบปีขึ้นไปสามารถนำมาแก้ไขในกระบวนการไกล่เกลี่ยได้ ในขณะที่ตามกฎหมายอาญาของลาวมาตรา 7 และ มาตรา 50 ของกฎหมายว่าด้วยการปกป้องสิทธิและผลประโยชน์ของเด็ก ได้บัญญัติอายุของความรับผิดชอบอาญาคือ สิบห้าปี ซึ่งการบัญญัติเกณฑ์อายุในความรับผิดชอบของสองประเทศนี้มีความแตกต่างกันอย่างมากแต่ทั้งสองประเทศก็ได้บัญญัติอายุขั้นสูงในความรับผิดชอบอาญาของเด็กไว้ตรงกันคือ สิบแปดปี

สำหรับประเทศลาว หากเด็กที่มีอายุต่ำกว่าสิบห้าปีกระทำความผิด ไม่ว่าจะร้ายแรงเพียงใดก็ไม่สามารถนำตัวมาดำเนินคดีได้ ส่วนทางออกก็คือสามารถนำตัวมาอบรมโดยหน่วยไกล่เกลี่ยชั้นบ้าน ซึ่งประเด็นนี้จะเห็นได้ว่ามีความแตกต่างจากกฎหมายของไทยอย่างเห็นได้ชัด

5.1.2 หลักเกณฑ์ และขั้นตอนในการเข้าสู่การไกล่เกลี่ยคดีเด็ก

การเข้าสู่กระบวนการหันเหคดีเด็กด้วยการไกล่เกลี่ยของไทยเริ่มขึ้นเมื่อเด็กที่กระทำความผิดถูกจับกุมโดยตำรวจแล้วส่งตัวไปยังสถานพินิจ ตามมาตรา 50 ของ พ.ร.บ. จัดตั้ง ฯ เพื่อให้ผู้อำนวยการสถานพินิจใช้ดุลพินิจว่าจะดำเนินคดีตามกฎหมายหรือจะใช้วิธีการสำหรับเด็กโดยจัด

ให้มีการประชุมกลุ่มครอบครัวตามมาตรา 63 แล้วสรุปสำนวนส่งให้อัยการพิจารณาสั่งไม่ฟ้องต่อไป

สำหรับกฎหมายของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวนั้น การหันเหคดีเด็กออกจากกระบวนการยุติธรรมทางอาญามีอยู่สองทางคือ

1. เมื่อคดีเกิดขึ้นที่บ้านโดยไม่มีการจับกุมตัวเด็กก็จะนำไปแก้ไขโดยการไกล่เกลี่ยโดยตรง ตามที่ได้ระบุไว้ในมาตรา 53 ของกฎหมายว่าด้วยการปกป้องสิทธิและผลประโยชน์ของเด็ก ซึ่งหากไม่สามารถไกล่เกลี่ยจนเป็นผลสำเร็จก็จะมีการส่งต่อไปให้หน่วยงานยุติธรรมอำเภอเพื่อไกล่เกลี่ย อีกครั้งหนึ่ง หรือ

2. หากมีการจับกุม หรือควบคุมตัวเด็กโดยเจ้าหน้าที่ตำรวจ กระบวนการไกล่เกลี่ยสามารถมีขึ้นได้ด้วยการไกล่เกลี่ยคดีในชั้นของเจ้าหน้าที่ตำรวจซึ่งเป็นผู้รับผิดชอบคดีนั้นเอง หรือจะส่งสำนวนคดีดังกล่าวไปให้หน่วยไกล่เกลี่ยขึ้นบ้านเป็นผู้ดำเนินการก็ได้ โดยปฏิบัติตามมาตรา 58 ของกฎหมายว่าด้วยการปกป้องสิทธิและผลประโยชน์ของเด็ก

5.1.3 ผู้ที่เข้าร่วมในการไกล่เกลี่ยและการมีส่วนร่วมในการไกล่เกลี่ย

5.1.3.1 ผู้ที่มีส่วนร่วมในการไกล่เกลี่ยตามกฎหมายของไทย ได้แก่ บิดามารดา หรือผู้ปกครองของเด็กที่กระทำความผิด และของผู้เสียหายในกรณีที่ผู้เสียหายยังเป็นเด็ก นอกจากนี้ก็ยังประกอบด้วย ตัวแทนที่มาจากสหวิชาชีพ เช่น ผู้อำนวยการสถานพินิจ พนักงานอัยการ พนักงานสอบสวน พนักงานคุมประพฤติ นักจิตวิทยาหรือนักสังคมสงเคราะห์ โดยการไกล่เกลี่ยจะจัดให้มีขึ้นในสถานพินิจ ในขณะที่ผู้เข้าร่วมการไกล่เกลี่ยของประเทศลาวนั้น จะไม่มีผู้อำนวยการสถานพินิจเข้าร่วม ทั้งนี้เนื่องจากระบบกฎหมายของลาวยังไม่มีสถานพินิจนั่นเอง หากการไกล่เกลี่ยดำเนินอยู่ขึ้นบ้าน นอกจากคูกรณี บิดามารดา และผู้เข้าร่วมอื่น ๆ แล้ว ยังต้องมีตัวแทนองค์กรจัดตั้งของสังคม หรือเรียกว่า หน่วยงานดูแลความประพฤติ อันได้แก่ตัวแทนของสตรี สภาผู้เฒ่า และ วิทยุชุมชนของบ้านเข้าร่วมด้วย ซึ่งเหตุผลที่กำหนดเช่นนี้เนื่องจากวิถีชีวิตในการดำรงชีวิตของคนลาวมีความเชื่อฟัง เคารพ และนับถือคนที่อาวุโส และมีบทบาทอยู่ในชุมชนนั้น และเด็กที่กระทำความผิดเหล่านั้นก็คือบุตรหลานของคนในชุมชนนั่นเอง ดังนั้น คนในชุมชนต้องมีส่วนร่วมรับผิดชอบในการอบรม และดูแลการประพฤติของเด็กด้วย ดังนั้นการไกล่เกลี่ยจะขาดบุคคลเหล่านี้ไม่ได้ ถึงแม้ว่าในกรณีที่มีการไกล่เกลี่ยอยู่หน่วยงานยุติธรรมอำเภอ สถานที่ตำรวจหรืออัยการก็ตาม ผู้ไกล่เกลี่ยก็ต้องเชิญบุคคลเหล่านั้นที่อยู่ในบ้าน หรือ ชุมชนเข้าร่วมด้วย ซึ่งปัจจัยนี้เป็นพื้นฐาน

ของความเข้มแข็งอยู่ในชุมชนของลาวที่ทำให้การแก้ไขคดีเด็กที่กระทำความผิดอาญาสำเร็จและเป็นเอกภาพในทั่วประเทศ

5.1.3.2 การมีส่วนร่วมในการไกล่เกลี่ย

ตามกฎหมายของไทยการไกล่เกลี่ยจะมีขึ้นได้ก็ต่อเมื่อคู่กรณีทั้งสองฝ่ายคือเด็กที่กระทำความผิด และผู้ที่ได้รับความเสียหายสมัครใจเข้าร่วมการกระชุมไกล่เกลี่ย ในขณะที่กระบวนการไกล่เกลี่ยของลาวจะมีขึ้นได้โดยการเข้าร่วมของคณะไกล่เกลี่ยซึ่งผู้เสียหายที่ได้รับการแจ้งให้ทราบแล้วนั้นจะเข้าร่วมหรือไม่ก็ไม่ใช้สาระสำคัญ เพราะเหตุผลหลักในการจัดให้มีการกระชุมไกล่เกลี่ยก็เพื่อทำการอบรมเด็กที่กระทำความผิดให้สำนึกถึงความผิด และยอมปรับปรุงพฤติกรรมเพื่อเปลี่ยนแปลงการประพฤติเป็นสำคัญ

5.1.4 การยุติกระบวนการไกล่เกลี่ยในแง่ของข้อตกลง

ตามกฎหมายของไทย กระบวนการไกล่เกลี่ยคดีเด็กจะยุติลงได้ด้วยการตกลงของคู่กรณีทั้งสองฝ่าย แต่ในส่วนของกฎหมายลาวแล้ว การไกล่เกลี่ยจะมีข้อตกลง 2 รูปแบบคือ

5.1.4.1 ในกรณีที่ผู้เสียหายไม่เข้าร่วมการไกล่เกลี่ย

หากผู้เสียหายไม่เข้าร่วมการไกล่เกลี่ยด้วย การยุติข้อตกลงก็จะมีขึ้นระหว่างผู้ไกล่เกลี่ยซึ่งอาจเป็นบุคคลที่ประกอบเป็นคณะไกล่เกลี่ยของบ้าน ตำรวจ หรือ อัยการที่ดำเนินการไกล่เกลี่ยกับเด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิดซึ่งข้อตกลงนี้เป็นการตกลงสัญญาว่าจะเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของเด็ก ที่ถูกอบรมโดยถือว่าการตกลงทางอาญาระหว่างเด็กที่กระทำความผิดอาญากับ ผู้ไกล่เกลี่ย คือ ตำรวจ หรือ อัยการ ซึ่งการตกลงนี้จะถือว่าการจำหน่ายคดีและไม่สามารถนำคดีนี้มาฟ้องใหม่ได้อีกและการไกล่เกลี่ยก็เป็นการปฏิบัติตามกฎหมายอาญาโดยชุมชนเป็นคนดำเนินการตามกฎหมายอาญาแล้วจึงต้องถือว่าการดำเนินการทางอาญาได้สิ้นสุดลงแล้ว

5.1.4.2 ในกรณีที่มีผู้เสียหายเข้าร่วมการไกล่เกลี่ย

หากมีผู้เสียหายเข้าร่วมในการไกล่เกลี่ย นอกจากเด็กจะตกลงเปลี่ยนแปลงการประพฤติกับผู้ไกล่เกลี่ยแล้ว ยังต้องตกลงชดเชยค่าเสียหายทางแพ่งกับผู้เสียหายอีกด้วย ดังนั้น ในกรณีนี้ หากผู้เสียหายเข้าร่วมด้วยก็จะมีส่วนในการอบรมเด็กเช่นเดียวกับผู้เข้าร่วมคนอื่น แต่ในส่วน of ค่าเสียหายนั้น หากผู้เสียหายไม่พอใจก็สามารถเขียนคำร้องขอค่าเสียหายทางแพ่งไปยื่นต่อ

หน่วยงานยุติธรรมอำเภอ เพื่อทำการประណอมข้อพิพาทโดยถือว่เป็นค่าเสียหายทางแพ่งที่ไม่เกี่ยวกับคดีอาญา หากยังไม่สามารถตกลงกันได้ก็ให้ผู้เสียหายเขียนคำร้องขอค่าเสียหายยื่นต่อศาลต่อไป โดยกฎหมายของลาว ใม่อนุญาตให้ผู้เสียหายยื่นฟ้องเป็นโจทก์ในคดีอาญาโดยตรงได้ เพราะมีเพียงอัยการเท่านั้นที่มีสิทธิยื่นฟ้องในนามต่างหน้าของรัฐ¹

5.1.5 ผลของการไกล่เกลี่ย

ผลของการไกล่เกลี่ยเป็นประเด็นที่สำคัญอย่างยิ่งในการไกล่เกลี่ย ซึ่งในกรณีของประเทศไทย หากการไกล่เกลี่ยสามารถตกลงกันได้ผู้อำนวยการสถานพินิจก็จะสรุปส่งสำนวนคดีไปให้อัยการเพื่อเสนอสั่งไม่ฟ้องเด็กหรือเยาวชนนั้น แต่ถ้าหากตกลงได้แต่ไม่สามารถปฏิบัติตามผลของการไกล่เกลี่ยนั้นหรือปฏิบัติไม่ครบโดยไม่มีเหตุอันสมควร หรือกระทำผิดซ้ำในระหว่างการรับการแก้ไขก็ให้ยุติการดำเนินการตามมาตรา 63 แล้วดำเนินคดีตามปกติต่อไป

ในส่วนของกฎหมายลาว หากได้ตกลงตามการไกล่เกลี่ยแล้วก็ถือว่าการดำเนินคดีอาญาลิ้นสุดลงและไม่สามารถนำมาฟ้องได้ เว้นแต่จะเป็นการกระทำผิดครั้งใหม่ และในส่วนของ การปฏิบัติผลของการไกล่เกลี่ยนั้นหากเด็กไม่สามารถปฏิบัติได้ก็ให้เรียกเด็กนั้นมาสอบถามหรือหาวิธีทางออกอีกครั้งหนึ่งแต่ไม่สามารถนำเอาคดีนี้กลับไปดำเนินตามขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรมทางอาญาตามปกติได้ ซึ่งเหตุผลในการเรียกเด็กที่กระทำผิดมาสอบถามเพื่อหาทางออกเป็นครั้งที่สองนั้น ก็เพราะว่าเป็นการให้โอกาสแก่เด็กในการแก้ไขความผิดนั้นอีกครั้งหนึ่ง ด้วยว่าเด็กเป็นทรัพยากรของชาติ เป็นผู้ที่ยังอ่อนหัดในด้านความคิดและความเป็นรับผิดชอบในการกระทำของตน ขาดประสบการณ์ในการคำนึงถึงผลกระทบที่จะตามมา ดังนั้น หากใช้มาตรการที่รุนแรงก็ไม่สามารถแก้ไขความประพฤติของเด็กได้อยู่ดี แต่ในทางปฏิบัติแล้วเมื่อได้ตกลงกับคณะไกล่เกลี่ยแล้ว การปฏิบัติตามการไกล่เกลี่ยมักจะไม่ค่อยมีปัญหาเนื่องจากวิถีทางในการดำรงชีวิตความเป็นอยู่แบบวงศ์สาคนาญาติ และความเคารพผู้อาวุโสยังฝังแน่นอยู่ในจิตสำนึกของเด็ก อีกประการหนึ่ง อยู่ในมาตรา 3 ของกฎหมายว่าด้วยการปกป้องสิทธิ และผลประโยชน์ของเด็ก นอกจากได้กำหนดสิทธิของเด็กแล้วยังได้กำหนดหน้าที่ของเด็กไว้ในข้อ 2 ซึ่งเป็นหน้าที่ ของเด็กทุกคนจะต้องปฏิบัติตาม กล่าวคือเด็กทุกคนมีหน้าที่ดังนี้.

¹มาตรา 2 ของกฎหมายว่าด้วยอัยการประชาชนแห่ง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

1. เคารพนับถือพ่อแม่ ผู้ปกครอง สมาชิกภายในครอบครัว ครูอาจารย์ ท่านผู้นำ ผู้สูงอายุ เคารพสิทธิของคนอื่น
2. ช่วยเหลือพ่อแม่ ครอบครัว เพื่อน ผู้สูงอายุ และคนพิการตามความสามารถ
3. ขยันเรียนอย่างน้อยให้จบชั้นประถม เคารพและปฏิบัติระเบียบของโรงเรียนอย่างเคร่งครัด
4. รักษาสุขภาพ อานามัย สิ่งสาธารณะประโยชน์ และสิ่งแวดล้อม
5. เคารพ และปฏิบัติรัฐธรรมนูญ กฎหมาย และระเบียบการต่าง ๆ ของรัฐ
6. ซื่อสัตย์ สุจริต รักบ้านเกิดเมืองนอน รักประเทศชาติ รักผู้มีคุณงามความดีต่อประเทศชาติ นับถือวัฒนธรรม จารีตประเพณีอันดีงามของชาติ
7. เข้าร่วมในกิจกรรมทางสังคมบนพื้นฐานความสามารถของตน
ตั้งนั้นนั้น ในทางปฏิบัติโดยรวม จึงไม่ค่อยจะมีปัญหาในการปฏิบัติตามข้อตกลงที่เด็กได้สัญญากับหน่วยใกล้เคียง

โดยสรุป ถึงแม้ว่ากระบวนการยุติธรรมของทั้งสองประเทศจะมีความคล้าย และมีข้อแตกต่างหลายประการดังที่ผู้ศึกษาได้สรุปมาแล้วนั้น แต่ทั้งสองประเทศก็ได้ยึดหลักสากลในการดำเนินการกับเด็กที่กระทำความผิด โดยจะเห็นได้จากเจตนารมณ์ของประเทศไทยที่ปรากฏอยู่ในพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534 ในมาตรา 82 ที่ให้ศาลพิจารณาและพิพากษาคดีโดยคำนึงถึงสวัสดิภาพเด็กและอนาคตของเด็กหรือเยาวชนซึ่งสมควรจะได้รับการฝึกอบรมสั่งสอนและสงเคราะห์ให้กลับตนเป็นพลเมืองดียิ่งกว่าการลงโทษ กล่าวคือในขณะที่การพัฒนาของกฎหมายไทยได้เปลี่ยนแนวความคิดจากการลงโทษเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดมาเป็นการแก้ไขฟื้นฟูโดยการกักและอบรมในสถานพินิจ ส่วนการพัฒนากระบวนการกฎหมายของประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวการปฏิรูปการปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดโดยเปลี่ยนรูปแบบจากการลงโทษมาเป็นการแก้ไขฟื้นฟูโดยชุมชน โดยให้ครอบครัวเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขฟื้นฟูเด็กและเยาวชนโดยตรง ทั้งนี้เนื่องมาจากสังคมประเทศลาวมองว่า การแก้ไขฟื้นฟูนั้นจะเน้นไปทางการศึกษาสาเหตุของที่เด็กมีพฤติกรรมเบี่ยงเบนซึ่งอาจเป็นผลมาจากการอบรมเลี้ยงดู และการเอาใจใส่ของครอบครัวโดยตรง ซึ่งต่างจากมุมมองของนักกฎหมายในประเทศไทยที่มองว่าปัญหาดังกล่าวเป็นความบกพร่องของกระบวนการยุติธรรมซึ่งมีหน้าที่แก้ไขฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดโดยมองข้ามบทบาทของครอบครัวไป อย่างไรก็ตามเราไม่อาจปฏิเสธได้ว่ากระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนของประเทศไทยและสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวนั้นก็ยังมีข้อดีและข้อจำกัด

อยู่หลายประการ ซึ่งแนวทางในการพัฒนากระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนให้มีประสิทธิภาพนั้น จำเป็นต้องอาศัยปัจจัยหลายอย่างประกอบกัน โดยวิธีการในการหันเหเด็กและเยาวชนออกจากกระบวนการยุติธรรมตามกระแสหลักที่ได้กล่าวมานั้นเป็นเพียง “ ทางเลือก” สำหรับนำมาใช้ในการแก้ไขและฟื้นฟูการกระทำความผิดของเด็กเพียงบางกลุ่มก่อนเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญาแบบเป็นทางการเท่านั้น

5.2 ข้อเสนอแนะ

จากการที่ผู้ศึกษาได้ทำการศึกษา การหันเหเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดออกจากกระบวนการยุติธรรมทางอาญา โดยเปรียบเทียบระบบกฎหมายของไทยและสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวแล้ว ได้พบว่า การไกล่เกลี่ยคดีเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดอาญาของลาวควรจะนำมาปรับใช้สำหรับประเทศไทยในส่วนของวิธีการดำเนินการไกล่เกลี่ย เพราะสังคมของประเทศไทยนั้นก็เป็นสังคมที่เอื้ออาหาร มีการให้อภัยซึ่งกันและกัน อยู่ร่วมกันอย่างสันติโดยประเทศไทยในอดีตก็เคยมีการปฏิบัติเช่นนี้มานานแล้วเพียงแต่ยังไม่ได้บัญญัติเป็นกฎหมายเท่านั้นเอง

ด้วยเหตุนี้ ผู้ศึกษาจึงขอเสนอให้นำเอาวิธีการไกล่เกลี่ยของประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว มาปรับใช้กับกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็ก และเยาวชนของประเทศไทย ทั้งนี้ สมควรให้มีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับแนวปฏิบัติที่มีมาในประเทศลาวอย่างละเอียดลึกซึ้งอีกครั้งหนึ่งก่อนการศึกษาถึงความเหมาะสมในการนำมาปรับใช้ในประเทศไทยต่อไป